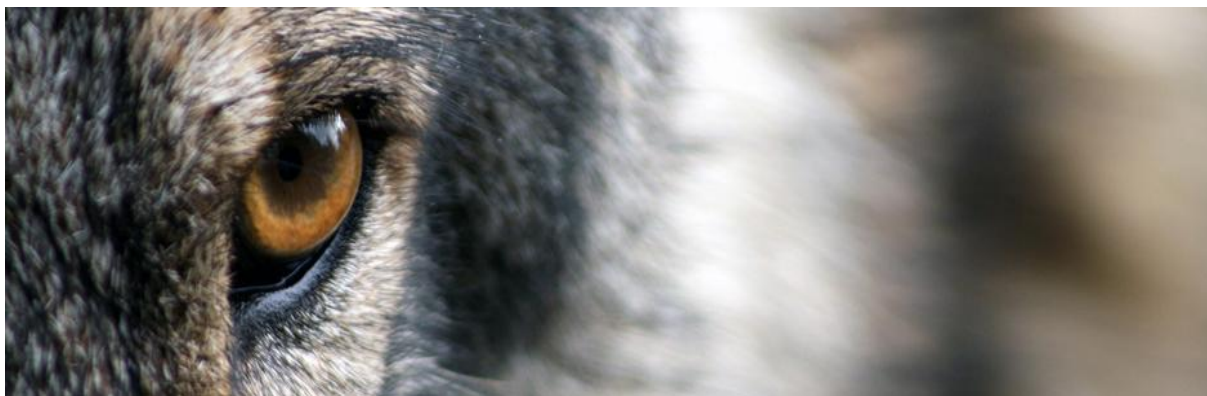

PRENOS ZNANJA ZA MEDSEBOJNO PRILAGAJANJE LJUDI IN VOLKOV V ALPSKIH REGIJAH

UČENJE SKOZI IZKUŠNJE

Začetek projekta
Konec projekta

februar 2020
maj 2021

Vodja projekta
Sodelavci projekta
Avtorji

CIPRA International
CIPRA Nemčija, CIPRA Francija, CIPRA Italija
Marion Ebster (CIPRA International), Elise Turquin
(CIPRA Francija), Uwe Roth (CIPRA Nemčija)

Federal Ministry
for the Environment, Nature Conservation
and Nuclear Safety

temperatio
Stiftung für Umwelt | Soziales | Kultur

Stiftung unaterra

Kazalo vsebine

I.	Uvod	3
II.	Nameni in cilji projekta	3
III.	Rezultati	4
	Rezultati in ugotovitve po državah	4
	Avstrija	4
	Švica	6
	Lihtenštajn	7
	Nemčija	7
	Francija	8
	Italija	10
	Slovenija	11
	Rezultati in ugotovitve po vodilnih vprašanjih - presečno po državah	13
	Možnosti in izzivi za čezmejno organizacijo Shepherd	19
IV.	Splošne ugotovitve	19

I. UVOD

Zaradi vrnitve velikih zveri se fronte med različnimi skupinami deležnikov vse bolj zaostrojujejo. Med velikimi mesojedci, ki so se (ponovno) naselili v Alpah, je volk najbolj razširjena žival, o kateri se hkrati tudi največ razpravlja. Volkovi so zelo prilagodljive in oportunistične živali in redno prestopajo meje - tako fizične kot nematerialne in tako že od nekdaj spremljajo in vplivajo na družbene in kulturne procese. Volk spodbuja razmislek o mejah: o konkretni razmejitvi pašne živine z ograjami, pa tudi o nejasnih, izmuzljivih mejah med naravo/divjino in kulturo/civilizacijo. Po eni strani nas volk sili v utrjevanje, določanje in birokratizacijo določenih meja (npr. štetje izgub in odstrela, razdalje do človeških naselij, stopnje nadomestil za škodo). Po drugi strani pa zaradi volka človeške meje postanejo prepustne, zastarele ali zabrisane (nacionalne/regionalne meje, meje med zasebnimi in javnimi interesi, med sprejemanjem in zavračanjem, med naravo in kulturo) (glej Frank E., Heinzer N., 2019).

Volk je zaščiten z več mednarodnimi sporazumi, kot sta na primer Bernska konvencija in Direktiva Evropske unije o favni, flori in habitatu ter Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (CITES). Spada med živalske vrste skupnega interesa, zato so bili nacionalni zakoni prilagojeni tako, da je ta status zaščite vključen v nacionalno zakonodajo v vseh državah EU in v Švici. Ta status je bil vedno znova izpodbijan in povzroča burne razprave, zlasti v državah, kjer se volk v zadnjih desetletjih skoraj ni pojavljal. Hkrati je njegov varstveni status večkrat potrjen, bodisi s strani Evropske unije¹, Bernske konvencije², pa tudi na podlagi nacionalnih in zveznih zakonov³. Zdi se, da ni bližnjih možnosti za spremembo teh zakonov, zato je prilagajanje praksam delitve prostora in krajine s to živaljo konstruktivna rešitev in logičen korak. Kot je razvidno iz naslednjega poročila, se moramo pri tem spopasti z lastnimi čustvi, strahovi in nasprotujočimi si predstavami o naravi, na katerih temelji človeški strah - in fascinacija - pred volkom.

II. NAMENI IN CILJI PROJEKTA

Razvoj v alpskih državah je raznolik. Delno je to posledica širjenja volka, delno pa kulturnih, družbenih in političnih razmer. Kljub temu so si izzivi, odzivi in sprejeti ukrepi običajno podobni. To ponuja široko čezmejno »učno polje«, v katerem se lahko države in regije učijo druga od druge in si medsebojno pomagajo. Ni treba večkrat ponavljati istih napak, lahko pa se sprejmejo uspešni ukrepi, prilagojeni lokalnim razmeram. Cilj tega prispevka je ustvariti pregled dejavnosti za koadaptacijo ljudi na prisotnost volkov v alpskem prostoru v zadnjih letih. V ta namen je bilo opravljenih več kot 30 intervjujev z ljudmi iz Avstrije, Švice, Italije, Francije, in Slovenije. Želeli smo izvedeti, kaj je delovalo in zakaj, pa tudi, kateri ukrepi so bili neuspešni in iz katerih razlogov. Zbrani so bili vpogledi in ugotovitve o tem, kako so se ti ukrepi razvijali v zadnjih 10-20 letih (odvisno od pojavljanja in širjenja volkov): Kateri so glavni problemi danes?

¹ »Volk ostaja zaščiten s strani Parlamenta EU« (<https://wilderness-society.org/wolf-remains-protected-by-eu-parliament/>); potrditev statusa zaščite volka s strani evropskega komisarja za okolje, naslovljena na delegate EU Tirolske (A) in Južne Tirolske (I) (www.tt.com/artikel/30747399/eu-will-am-strengen-schutzstatus-des-wolfes-nicht-ruetteln).

² Švicarska prošnja Stalnemu odboru Bernske konvencije za znižanje statusa zaščitenega volka se zavrne. Glej Poročilo KORA 2020, str. 31.

³ Deželno upravno sodišče v Salzburgu (<https://tirol.gruene.at/natur-und-umwelt/schutzstatus-des-wolfs-tiroler-gruene-sehen-klare-entscheidung-des-landesverwaltungsgerichts>) je razveljavilo odredbo o odstrelu volkov;

Katere so najpomembnejše ugotovitve in izkušnje zadnjih let in desetletij? Kam vodi pot in s katerimi - socialnimi, gospodarskimi, političnimi in ekološkimi - izzivi se bomo morali v prihodnosti intenzivneje spopasti? Kje so »vrzeli«, ki so bile morda ponekod doslej deležne premalo pozornosti? Vprašanja v intervjuju so bila usmerjena tako na tehnično raven, ki govori o zaščiti in spremljanju čred, kot tudi na razvoj, uspehe in pomanjkljivosti na teh področjih. Nanašajo se tudi na kulturni in družbeni razvoj na področju sooblikovanja in morebitne spremembe v odnosu različnih skupin. Poleg tega je bila obravnavana tudi politična raven, pri čemer je preučeno, v kolikšni meri so se spremenili politični ukrepi in pravila (npr. o subvencijah in nadomestilih) ter kaj so dosegli.

Poleg tega smo se osredotočili tudi na poklic pastirjev v alpskih regijah, saj ima ta skupina posebno vlogo v procesih prilagajanja z velikimi zvermi. So zelo izpostavljeni, ko gre za praktično ravnanje z volkovi na alpskih pašnikih, hkrati pa predstavljajo zelo majhno, raznoliko, visoko specializirano in družbeno marginalizirano poklicno skupino v alpski družbi. Zato je bil namen tega projekta tudi preučiti, v kolikšni meri bi bila čezmejna organizacija za pastirje v Alpah koristna in izvedljiva. Ciljna skupina so bili v tem primeru izključno pastirji iz štirih držav: Italije, Švice, Avstrije in Francije. Čeprav imajo vsi potrebo po možnostih izmenjave in učenja, ki presegajo regionalne ali državne meje - kot bo razvidno iz tega poročila - se morajo pastirji in živinorejci najprej in predvsem zelo neposredno ukvarjati z vprašanji skupnega prilagajanja. Izzivi pri upravljanju pašništva in paše na visokogorskih pašnikih se s pojavom populacije volkov drastično povečajo in postanejo bolj zapleteni. Potrebne so nove (in/ali zelo stare) pastirske tehnike, izpopolnjena in aktivna komunikacija z različnimi zainteresiranimi stranmi (npr. turisti) ter boljše znanje o vedenju živali in reji. Poleg tega je v alpskih državah zelo malo organiziranih interesnih skupin pastirjev. Rezultati te dodatne študije so drugi del tega končnega poročila. Poleg tega so temeljni element za razvoj nadaljnjega projekta CIPRE, katerega osrednji cilj je med drugim podpora pastirjev v Alpah.

III.REZULTATI

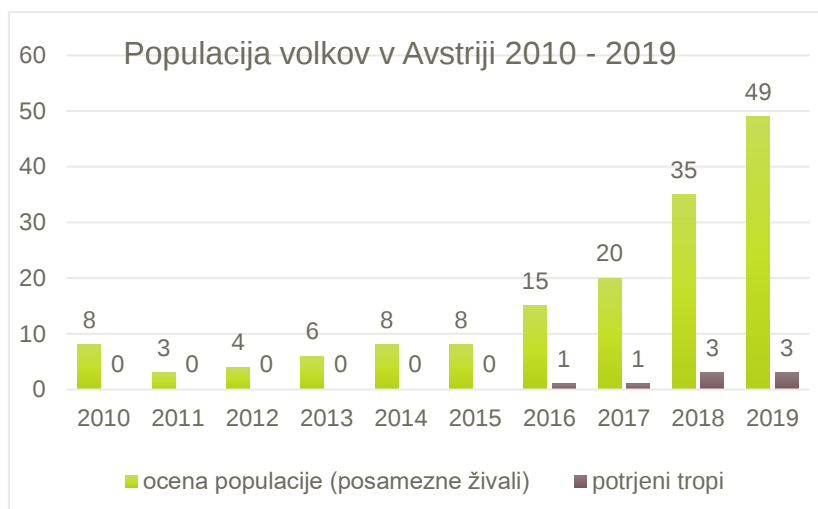
Izjave v tem povzetku temeljijo na analizi opravljenih intervjujev. Stališča iz intervjujev ne predstavljajo nujno stališča CIPRE na to temo.

REZULTATI IN UGOTOVITVE PO DRŽAVAH

Avstrija

Za sintezo izjav iz avstrijskih intervjujev si oglejte celotno različico končnega poročila:

www.cipra.org/znanje-volk

Slika 1: Razvoj populacije volkov v Avstriji med letoma 2010 in 2019. Poročilo WISO 2020, str. 9.

Pojav volka je v Avstriji relativno nov pojav, zato razburjenje in populizem, ki ga spremljata, temeljita na pomanjkanju izkušenj in vztrajanju v »fazi zanikanja«, kot je eden od sogovornikov poimenoval vztrajanje pri prepričanju, da so »Alpe brez volka« dosegljiv cilj. Po eni strani odgovornost posameznih zveznih dežel in zadržanost državnih organov ustvarjata veliko heterogenost glede varstvenih ukrepov in komunikacije. Po drugi strani pa obstaja tudi veliko prostora za interesne skupine, ki po ustreznih kanalih bolj ali manj agresivno sporočajo svoja mnenja in stališča o tej temi.

V Avstriji je poklic pastirja kljub idealističnemu pomenu planinstva premalo družbeno prestižen ter nima dovolj možnosti za usposabljanje in zaslužek. Zato je malo poklicnih in dobro usposobljenih pastirjev. Pri tem je treba omeniti tudi, da ovčereja tradicionalno nima enakega pomena kot govedoreja. Leta 2020 je bilo v Avstriji po podatkih Statističnega urada Avstrije 394.000 ovc v primerjavi z 1,85 milijona govedi.⁴ Poleg tega je bilo v poletnih mesecih na visokogorskih pašnikih le približno 270.000 govedi.⁵ Majhna strukturirana kmetijska gospodarstva na alpskih območjih v Avstriji se soočajo s številnimi izzivi, kot so težave z nasledstvom, delni delovni čas in nizke tržne cene kmetijskih proizvodov. Kot je bilo omenjeno v intervjujih, vrnitev volka te težave še poslabšuje. Hkrati ima alpsko kmetijstvo zelo dolgo tradicijo, vtisnjeno je v avstrijsko identiteto in ima pomembno vlogo pri trženju, povezanim s turizmom, in v turistični industriji. Odkar se je volk vrnil, sta oba sektorja še bolj postavljena pred izziv iskanja rešitev, ki jih morata nujno najti skupaj (zaščita črede, ograje, psi, komunikacija itd.).

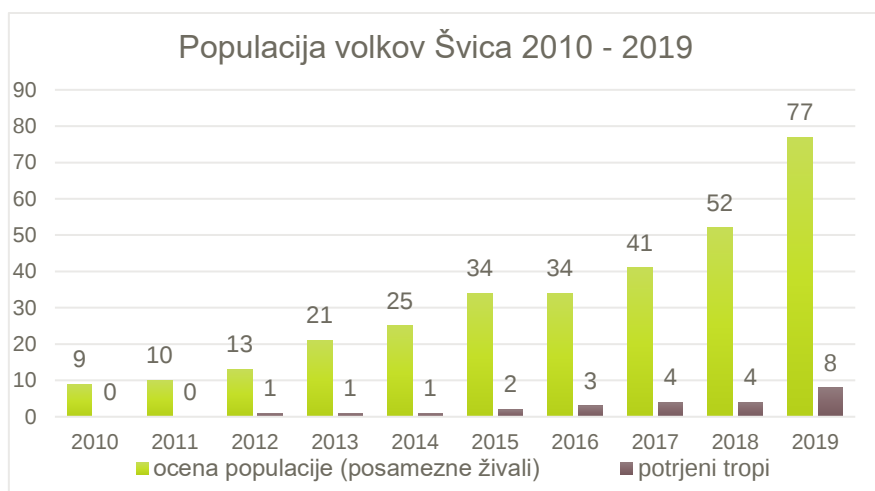
4

www.statistik.at/web_de/statistiken/wirtschaft/land_und_forstwirtschaft/viehbestand_tierische_erzeugung/viehbestand/index.html#index3 (spletni dostop 10. marec 2021)

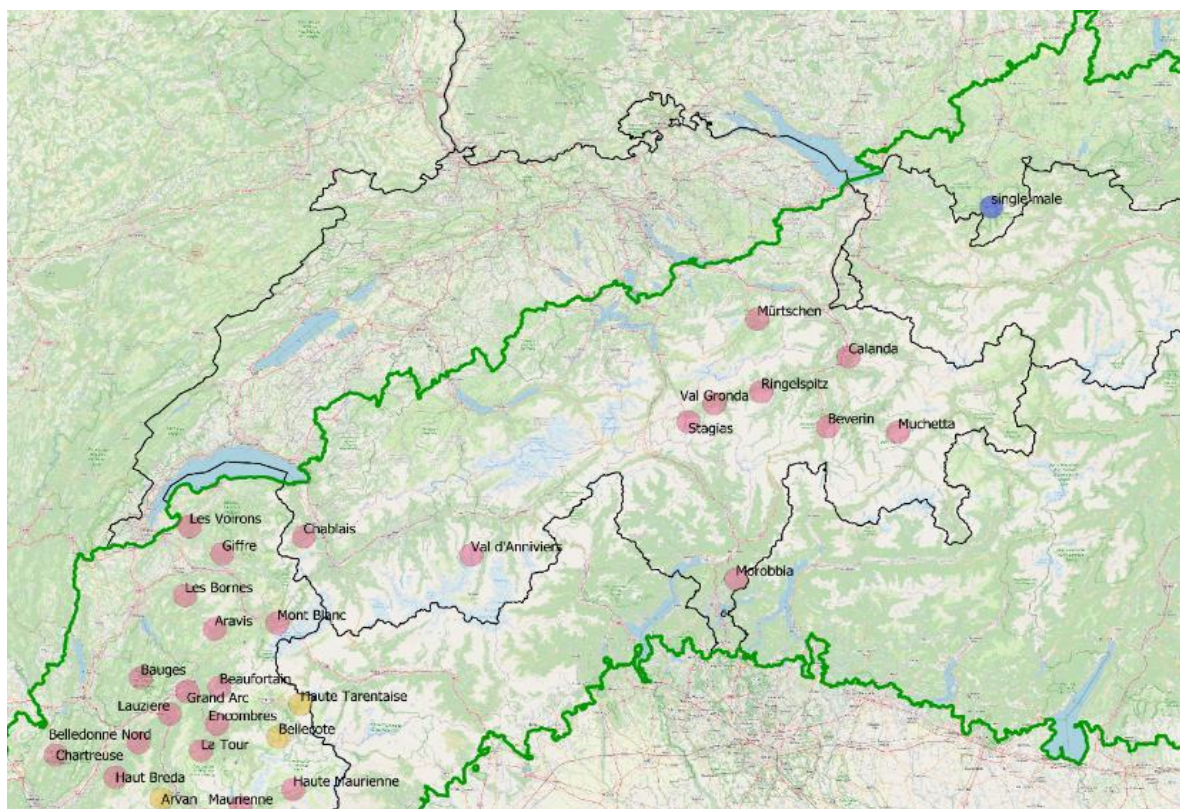
⁵ www.almwirtschaft.com/images/stories/neuigkeiten/2017/pdfs/Almwirtschaft_in_Zahlen.pdf (spletni dostop 10. marec 2021). Te številke so iz leta 2016. Od takrat so se številke verjetno nekoliko zmanjšale.

Švica

Slika 2: Razvoj populacije volkov v Švici v obdobju 2010-2019. Poročilo WISO 2020, str. 207.

Slika 3: Razporeditev volčjih tropov (rdeče pike = trop, rumene pike = par, modre pike = samotar) v Švici na območju Alpske konvencije (zelena črta); glej slikovno gradivo, str. 46.

Za sintezo izjav iz švicarskih intervjujev si oglejte celotno različico končnega poročila:
www.cipra.org/znanje-volk

Švica ima 25-letno zgodovino prilagajanja na volkove od njihove vrnitve in jo pogosto uporabljajo kot vzor, primer najboljše prakse in svetovalno vlogo za druge države in regije. Iz švicarskega zgleda se lahko veliko naučimo. Vendar je treba upoštevati, da je politični, družbeni in kulturni pomen gorskega kmetijstva, ki je v Švici najbolj izpostavljena kmetijska praksa, ko gre za plenjenje volkov, izjemno pomemben. Za podporo gorskemu kmetijstvu se izplačuje veliko več subvencij kot v drugih alpskih državah, čeprav je na gorskih območjih le približno 25 odstotkov vseh kmetijskih podjetij.⁶ Poleg tega višine sredstev, ki se stekajo v zaščitne ukrepe, svetovanje in spremljanje, ne dosega nobena druga alpska država.

Še en razlog, zakaj je Švica zanimiv zgled, je dejstvo, da so kljub politični strukturi, ki jo sestavlja 26 kantonov z močnimi zveznimi pristojnostmi, zelo pomembne in močne institucije za preventivne ukrepe, zaščito čred in spremljanje organizirane in usklajene na nacionalni ravni (AGRIDEA in KORA).

Švica ima posebno vlogo tudi zato, ker ni del Evropske unije in zanjo ne velja zakonodaja EU, kot je Direktiva o favni, flori in habitatu. Vendar ima volk v Švici, ki je prav tako podpisnica Bernske konvencije, podobno visok varstveni status kot v EU. Toda nasprotovanje prisotnosti volka v Švici je vztrajno in kljub 25-letnim izkušnjam pomembna spoznanja in izkušnje, pridobljene do zdaj, ne pridejo v javno ali celo politično razpravo. To so nazorno pokazale izjave v državnem svetu ob delni reviziji zakona o lovu leta 2019 (glej poročilo KORA, 2020, str. 68). To dejstvo pa je tudi razvidno iz izjav v okviru tega poročila, kjer je bilo večkrat omenjeno pomanjkanje znanja o volkovih na splošno in o njihovi vlogi v naravi.

Lihtenštajn

V Lihtenštajnu intervjuji niso bili opravljeni zaradi majhnosti države in odsotnosti ustaljene populacije volkov. V letih 2018 in 2020 sta bili potrjeni le dve opazovanji posameznih živali, ki sta bili selitveni. V bližnji prihodnosti je pričakovati več selitvenih volkov, saj je v neposredni bližini države (npr. v kantonu Grisons/CH) mogoče opaziti formacije tropov (glej Poročilo WISO, 2020, str. 158).

Nemčija

Za sintezo izjav iz nemških intervjujev si oglejte celotno različico končnega poročila:

www.cipra.org/znanje-volk

Številni kmetje se zavzemajo za odstrel volkov. Zahtevajo »Alpe brez volkov«, saj črede zaradi značilnosti alpske pokrajine in velikega števila turistov ni mogoče ustrezno zaščititi. (Lokalni) politiki sledijo tem zahtevam in se postavijo na stran teh kmetov. Obe skupini zanemarjata dejstvo, da območja brez volkov niso mogoča, saj je volk selitvena žival in bo zaradi naraščajoče evropske populacije zagotovo prevladoval tudi v Bavarskih Alpah. To vodi v obrambno stališče do nujnosti ukrepov za zaščito črede. Toda v zadnjem času vse več kmetov začenja izstopati iz vrste in se pripravlja na »novega« plenilca. Vendar pa je pozitivne primere za zaščito črede še vedno mogoče najti le v zelo majhnem obsegu.

Težave zaradi prisotnosti velikega števila turistov v Bavarskih Alpah in potrebnih ukrepov za zaščito črede (službeni psi, ograje itd.) so predvidljive. Vključevanje predstavnikov turizma v ustrezne okrogle mize tega problema verjetno ne bo v celoti rešilo. Dodatno so potrebna

⁶ www.sbv-usp.ch/de/schlagworte/berglawirtschaft/

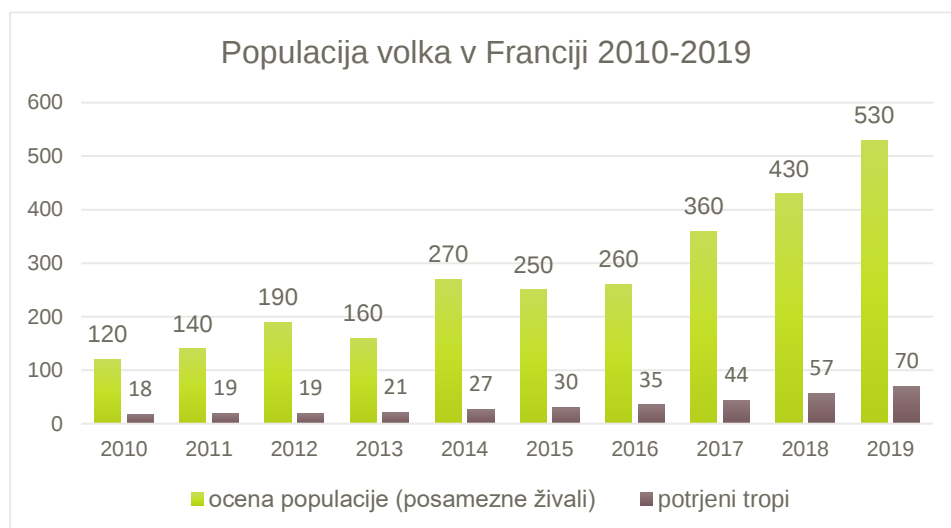
močnejša komunikacijska prizadevanja turističnih združenj in državne uprave, usmerjena na same turiste. Če vse drugo ni uspešno, je treba turiste »vzgajati« s precejšnjimi kaznimi.

Zdi se, da manjka širša slika in širši pogled na to temo. Vrnitev volka je lahko priložnost za ponovno ovrednotenje alpskega kmetijstva. To pomeni, da je treba podrobno preučiti dosežke alpskega kmetijstva in opredeliti, kaj je vredno ohraniti in kaj je zanemarljivo. To bo verjetno privedlo do nove »divjine« v nekaj regijah, a tudi do večjih prizadevanj/plačil v preostalem delu kulturne krajine Bavarskih Alp.

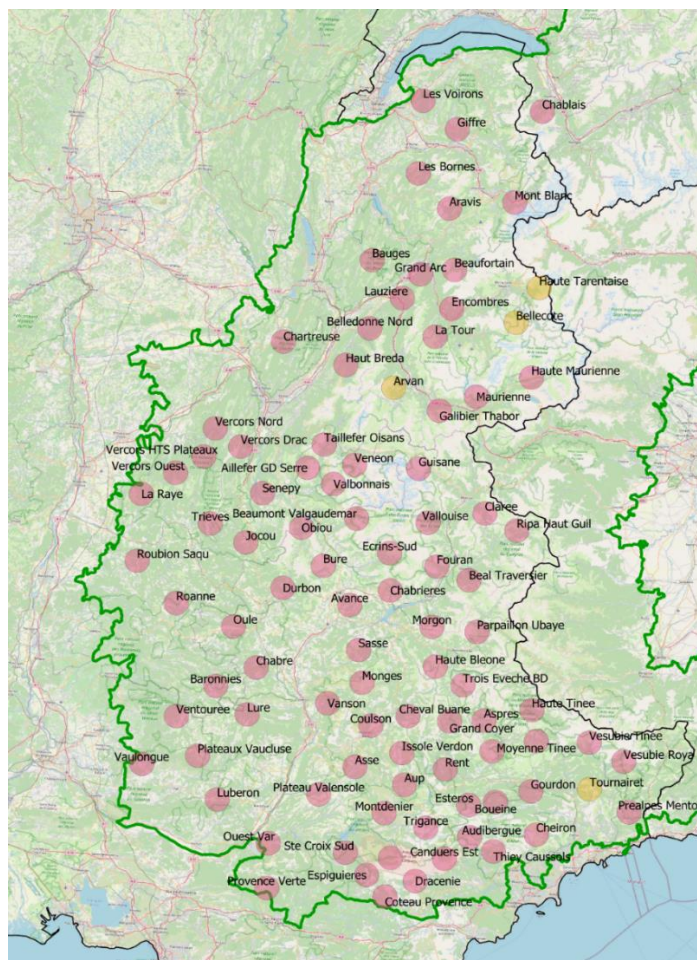
Francija

Za sintezo izjav iz francoskih intervjujev si oglejte celotno različico končnega poročila:

www.cipra.org/znanje-volk

Slika 4: Razvoj populacije volkov v Franciji med letoma 2010 in 2019. Poročilo WISO 2020, str. 35.

Slika 5: Razporeditev volčjih tropov (rdeče pike = trop, rumene pike = par, modre pike = samotar) v Franciji na območju Alpske konvencije (zelena črta); glej slikovno gradivo, str. 46.

Prihod volkov v devetdesetih letih prejšnjega stoletja je presenetil vse: kmete, tehnične službe in državo. Sistemi pašniškega kmetovanja, ki so bili vzpostavljeni v odsotnosti plenilcev, se niso imeli časa prilagoditi. To je imelo velike posledice za živinorejske sisteme, različne oblike rabe zemljišč na planinah, kjer so se povečali konflikti, in za divje parkljarje (plenjenje in vznemirjanje s strani volkov in zaščitnih psov).

Za nazaj so neuspešnost zaščitnih ukrepov, ki so bili uvedeni leta 2004, vidni še danes. Volkovi so se hitro prilagodili sistemom zaščite črede (elektrificirane mreže, stalna prisotnost ljudi in zaščitnih psov); zaščitni odstrel ni bil dovolj prožen in ni bil prilagojen dejanskemu stanju plenjenja, prav tako ne ravnanje z zaščitnimi psi (naključni genetski kapital, slaba vzgoja psov ter odsotnost usposabljanja in druge podpore vzrediteljem).

Druga velika težava je »sakralizacija« volka v širši družbi. Velja za simbol biotske raznovrstnosti, ki mu pripisujejo izjemen in pogosto strasten pomen, pri čemer tvegajo, da bodo zameglili realnost plenjenja, s katerim se soočajo kmetje in pastirji.

Trenutno se zdi, da so zaščitni psi v čredah edini učinkovit zaščitni ukrep. To je lahko problematično, saj se lahko s povečanjem števila psov poveča število incidentov in nesreč z

ljudmi in drugimi živalmi. To velja še toliko bolj, ker psi delujejo po instinktu in ne po ukazih, kar ima za posledico nadlegovanje turistov, povečano plenjenje samih psov in posledično vznemirjanje divjih živali.

Poleg tega so zaradi *razdelitve*⁷ živinorejske prakse še posebej izpostavljene plenilcem, saj je vzpostavitev zaščitnih sistemov težja (če ne celo nemogoča) in dražja. Izziv je ohraniti plenilce pod sprejemljivo ravno. To je mogoče doseči z dvema glavnima vzvodoma:

- Trop zaščitnih psov: usposabljanje tehničnih služb in vzrediteljev, vzpostavitev sektorja zaščitnih psov (delo na področju genetske selekcije in izobraževanja psov, upravljanje problematičnih ali prestarih psov, zagotavljanje informacij itd.).
- Reguliran odstrel volkov (da bi preprečili izginotje vrste), da bi ponovno vzbudili strah pred človekom: sprememba zakonodaje.

K vprašanju je treba pristopiti s sistemskega vidika in bolje razumeti realnost plenjenja. Poleg tega je treba delati na pogojih, v katerih se izvajajo pastirske dejavnosti (zlasti na stanovanjskih razmerah). Prav tako moramo obveščati o pašništvu kot poklicu, realnosti sedanjih kmetijskih sistemov in zunanjih učinkih, ki jih povzročajo (biotska raznovrstnost, ohranjanje odprtih območij, obvladovanje naravnih tveganj itd.). Potrebna je tudi sprememba odnosa, da bo izmenjava možna tudi (ali predvsem) v primeru nesoglasij. Vendar se akterji, s katerimi so bili opravljeni razgovori, strinjajo, da plenjenje volčjega boba ni glavna težava, s katero se sooča pašniška dejavnost, temveč povečuje že obstoječe napetosti krhkega gospodarskega modela.

Italija

Za sintezo izjav iz italijanskih intervjujev si oglejte celotno različico končnega poročila:

www.cipra.org/znanje-volk

	Anno 2017-2018			Minimo numero di lupi stimati
	Branchi	Coppie	Solitari	
Piemonte	33	2		195
Aosta	4			31
Lombardia	1	1	1	11
Bolzano/Trento	1			3
Trento		1		2
Bolzano/Trento/Veneto	1			6
Veneto/Trento*	4			28**
Veneto	2			15
Friuli		1		2
Totale	46	5	1	293

Slika 6: Število tropov (branchi), parov (coppie) in samotarjev (solitari) s stabilnimi teritoriji ter relativno najmanjše število volkov v italijanskih Alpah po regijah/avtonomnih pokrajinah (Minimo numero di lupi stimati) v letih 2017-2018; (*Veneto/Trento je označeno, ker si 4 tropi delijo teritorij s pokrajino Trento, od katerih je eden dokumentiran samo v pokrajini Trento) Vir: "The wolf population in the Italian Alps 2014-2018". Tehnično poročilo, projekt LIFE WOLFALPS, str. 43.

⁷ »Razdelitev« je rejska tehnika, ki združuje živino v skupine po določenih merilih, da bi izboljšala kakovost ali donos.

Podatki o prisotnosti volkov iz drugega projekta WolfAlps 2020-2021 bodo na voljo konec leta 2021. Najnovejši razpoložljivi podatki so tisti, ki jih je zbral prvi projekt WolfAlps in se nanašajo na obdobje 2017-2018. Ti podatki kažejo, da se prisotnost volka v italijanskih Alpah nenehno povečuje, zlasti je bilo popisanih najmanj 46 tropov in 5 gnezdečih parov, skupaj najmanj 293 volkov (slika 6)⁸.

Prihod volkov v italijanske Alpe je znatno spremenil pašne prakse, zlasti z izvajanjem zaščitnih ukrepov, ki so pastirjem in rejcem povzročili dodatne stroške in delovno obremenitev. Vzreditelji in pastirji so močno opozorili na omejitve, ki so neločljivo povezane s sistemom nadomestil in finančno pomočjo za izvajanje zaščitnih ukrepov. Zaščitni psi, ki so postali nepogrešljivi, so dragi za vzdrževanje in povzročajo težave s turisti. Zato je treba rejce in pastirje podpirati zlasti pri upravljanju in izobraževanju psov ter pri izvajanju zaščitnih ukrepov na splošno.

Problematično je tudi vprašanje spremljanja populacij in napadov volkov. Pomanjkanje preglednosti teh podatkov spodbuja določeno nezaupanje do politikov in znanstvenikov. To nezaupanje do znanstvenih raziskav spodbuja vtis, da je spremljanje volkov pomembnejše od iskanja ukrepov za spodbujanje sobivanja.

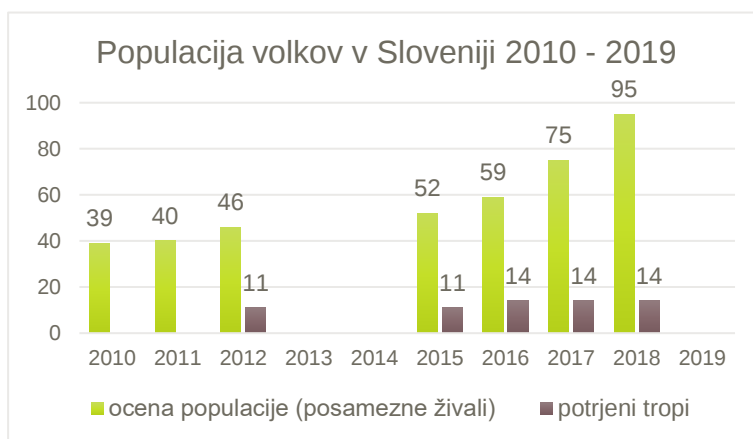
Pastirji so pogosto omenjali francoski primer in ga predstavljali v pozitivni luči, zlasti politiko zaščitnega streljanja, finančno podporo države za izvajanje zaščitnih ukrepov in finančno nadomestilo v primeru napadov.

Izzivi so tudi soobstoj pastirskih dejavnosti in turizma. Jasno je bila izražena potreba po komunikaciji z javnostjo o realnosti pastirstva in demistifikaciji volka.

Slovenija

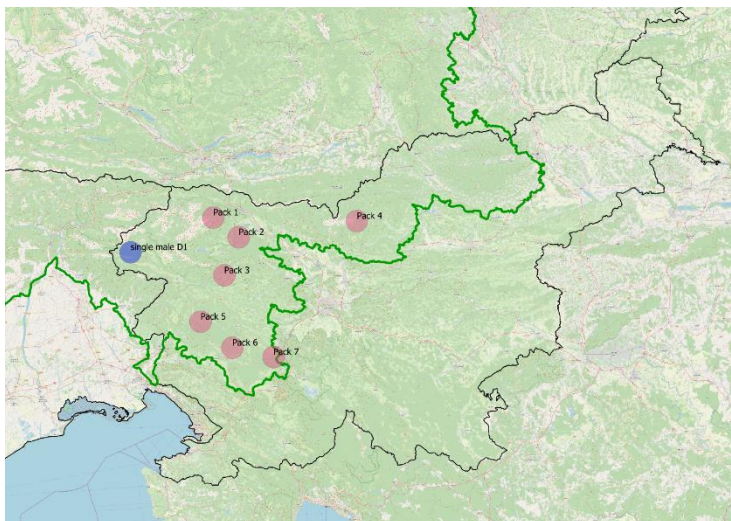
Za sintezo izjav iz slovenskih intervjujev si oglejte celotno različico končnega poročila:

www.cipra.org/znanje-volk

Slika 7: Razvoj populacije volkov v Sloveniji v obdobju 2010-2019. Poročilo WISO 2020, str. 181.

⁸ Poudariti je treba, da podatki, ki jih navaja WolfAlps, niso ocena populacije, temveč temeljijo na genetskih analizah, opravljenih na bioloških vzorcih, zbranih med spremljanjem. Zato jih je treba razumeti kot najmanjše ugotovljeno število primerkov. Poleg tega se populacije volkov med regijami ne spremlja homogeno. Metode in časovni okviri se razlikujejo glede spremljanja populacije, spremljanja napadov in žrtev. Zato je težko dobiti zanesljivo oceno.

Slika 8: Razporeditev tropov (rdeče pike = trop, rumene pike = par, modre pike = samotar) v Sloveniji na območju Alpske konvencije (zeleni črta). Glej poglavje slikovno gradivo, str. 46.

Populacija volkov se je povečala in se širi na nova območja. Konflikti so se pojavili na območjih, kjer ljudje niso več navajeni na volkove. Kmetje so bili presenečeni, utrpeli so veliko škode in posledično še bolj pritiskali na politike. To je povzročilo pravno razpravo na temo odstrela problematičnih volkov. Od ukinitve odstrela, ki je veljala za kompromis, se je stanje še poslabšalo. Večkrat je bilo omenjeno, da je bila ukinitve lovni kvot napaka glede na javno dožemanje teme, nezakonitega lova in upravljanja populacije. Na splošno sta bili polarizacija in instrumentalizacija konflikta ter s tem »protivolčja« miselnost in jeza na vlado velik problem.

Na splošno se je zaščita črede, kot je uporaba psov, v zadnjih letih znatno izboljšala. V zadnjih desetih letih je bilo vzpostavljeno in izboljšano spremljanje volkov. Kmetje zdaj prejemajo več institucionalne podpore, saj so bile uvedene subvencije za ukrepe za zaščito črede. Potrebni ukrepi za zaščito črede zahtevajo več podpore (finance in znanje) s strani države, saj je živinoreja eksistenčno ogrožena zaradi vrnitve volka in s tem povečanih stroškov kmetovanja. Potrebno je boljše obveščanje države o obstoječi finančni podpori in subvencijah, npr. za ukrepe za zaščito črede.

Vseskozi je bila poudarjena potreba po izboljšanju razpoložljivosti podatkov. Potrebujemo več informacij o številu plenilcev, da bi imeli skupno podlago za medsebojne pogovore. Netočni podatki o spremljanju so škodovali odnosu do populacije.

Med lovci, kmeti in državo že poteka izmenjava mnenj, da bi se okrepilo medsebojno razumevanje. Vendar se zdi, da se tega ne zavedajo vsi. Nekateri anketiranci so se udeležili nadnacionalne izmenjave s Švico in sosednjimi državami. Izmenjava med gozdarskimi in kmetijskimi oddelki že poteka in dobro deluje. Ena od ključnih točk je bila, da volk v Sloveniji ne bi smel biti zavarovana vrsta po Prilogi 4⁹, kar pomeni, da je zavarovan vsak posameznik.

⁹ Priloga 4 k Direktivi EU o habitatih:

https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/index_en.htm

Namesto tega bi bila za te razmere primernejša priloga 5, kar bi povečalo sprejemljivost populacije.

REZULTATI IN UGOTOVITVE PO VODILNIH VPRAŠANJIH - PRESEČNO PO DRŽAVAH

Za podrobne ugotovitve po vodilnih vprašanjih ter posledične nadnacionalne vzporednice in razlike si oglejte celotno različico končnega poročila: www.cipra.org/znanje-volk

1. Kako ali v kolikšni meri se je proces sobivanja (strategija prilagajanja) z volkom spremenil v zadnjih letih | desetletjih | od njegove vrnitve? Kakšni so politični, družbeni in tehnični vidiki teh sprememb?

Tako kot v številnih odgovorih na druga vprašanja, ki so jih zastavili intervjuvancem, je tudi tu obžalovano splošno pomanjkanje dejanskega znanja ali njegovo zanemarjanje. Odgovori na vprašanje o splošnem razvoju strategij sooblikovanja se večinoma vrtijo okoli vprašanj politične instrumentalizacije, polarizacije in pomanjkanja ali skromne porazdelitve znanja o zaščiti čred v njenih raznovrstnih razsežnostih.

Za preprečevanje politične polarizacije in instrumentalizacije bi bile koristne mednarodne in medregionalne primerjave ter izmenjave med upravami in političnimi akterji, da bi se učili iz najslabših primerov in najboljših praks. Poleg tega se priporoča **razvoj komunikacijskih strategij v politiki in upravi**, da bi preprečili impulzivno, pretirano čustveno in klientelistično usmerjeno komunikacijo. V zvezi z zaščito čred in zgoraj omenjenimi manjkajočimi zmogljivostmi (npr. o zmogljivostih svetovalcev za zaščito čred) je priporočljiva **medregionalna in mednarodna izmenjava uprav in izvajalcev na področju zaščite čred** za nadaljnje izboljšanje, tudi glede vprašanj financiranja.¹⁰

Za preprečevanje napetosti in polarizacij so bile omenjene okrogle mize (srečanja zainteresiranih strani). **Medregionalna in interdisciplinarna izmenjava o vprašanjih sooblikovanja je priporočljiva, vendar mora slediti določenim standardom.** Takšne okrogle mize bi morale potekati redno in na precej lokalni ravni. Poleg tega bi jih morali voditi izkušeni in dobro usposobljeni strokovnjaki, ki so na različnih področjih (npr. kmetijstvo, lovstvo, uprava, znanost) splošno sprejeti in veljajo za zaupanja vredne.

Končno se zdi, da je **treba razviti komunikacijske strategije, na primer s strani regionalnih in nacionalnih uprav**, da bi preprečili demonizacijo in romantizacijo volkov ter v javnosti širili dejansko znanje o temah, kot sta plenjenje in zaščita čred. Če ni delujočih strategij, ki bi jih podpirale in izvajale oblasti, temveč le reaktivno komuniciranje, bodo druge institucije in organizacije prevzele proces oblikovanja mnenja, kar se bo končalo s črno-belimi stališči in zaostrovanjem front, čemur smo mu zdaj pogosto priča.

¹⁰ Takšne izmenjave in institucionalizacija usposabljanj za zaščito čred se trenutno razvijajo v okviru projekta LIFeStock Protect v Avstriji, na Bavarskem in Južnem Tirolskem (<https://lifestockprotect.info/en/>).

2. Kateri so najbolj pereči problemi in izzivi v zvezi s prilagajanjem na volka v vaši državi | regiji?

V prvi točki zgoraj so povzeta že tri najbolj pereča vprašanja:

- A. strokovno izvedeni in vodeni sestanki zainteresiranih strani (glej zgoraj pri vprašanju 1).
- B. teritorialni čezmejni pristop za spremljanje
- C. profesionalizacija komuniciranja na vseh ravneh.

Za B se priporoča čezmejna izmenjava strokovnjakov (znanstvenikov in praktikov, kot so lovci, lovski čuvaji, pastirji) glede metodologij spremljanja in podatkov o spremljanju, da bi uskladili podatke in povečali zaupanje v podatke med praktiki. V Italiji se v okviru projekta LIFE Wolf ALps prvič izvaja nadregionalni pristop k spremljanju volkov v alpskih regijah Italije.¹¹ To je lahko zgled, vendar je treba v **alpskem prostoru upoštevati** tudi **nadnacionalno razsežnost**, saj državne meje ne ovirajo mobilnosti volkov.

Za C: manjkajočo profesionalizacijo komuniciranja z javnostmi je mogoče odpraviti z razvojem in izvajanjem **komunikacijskih strategij s strani uprave in politike na nacionalni in regionalni ravni**. Zelo priporočljivo je tudi **ciljno usmerjeno komunikacijsko usposabljanje za tehnične službe in upravo** (uradne veterinarje, svetovalce za zaščito čred, ocenjevalce usmrtilcev, lovske čuvaje, pastirje), ki je ključnega pomena.

Medregijske in mednarodne izmenjave, ki vključujejo člane uprave in praktike (kmete, rejce, pastirje), so lahko zelo učinkovito sredstvo za izboljšanje ukrepov za zaščito črede in njihovo večjo sprejemljivost. V razgovorih **se nenehno pojavljajo zlasti vprašanja v zvezi s psi za zaščito črede (genetska selekcija, vzreja, usposabljanje in izobraževanje, vodenje črede, nakupni pogoji in razdeljevanje psov, pravna vprašanja itd.)**. Tu sta nujno potrebna mednarodna izmenjava in širjenje informacij, da bi se učili drug od drugega in izboljšali prevladujoče razmere. Poleg tega so možnosti za izobraževanje in profesionalizacijo pastirjev v alpskem prostoru redke in nujno potrebne. Projekt LIFEStock Protect se ukvarja tudi s tem problemom, pa tudi z vprašanji, povezanimi z varstvenimi psi, npr. z vzpostavitvijo »kompetenčnih centrov za zaščito črede«.¹² **Za regionalne in nacionalne uprave s področja kmetijstva pa je dobro, da spodbujajo izobraževanje in usposabljanje pastirjev ter izboljšujejo in standardizirajo delovne pogoje**, da bi imeli zelo dober vzvod pri spopadanju z izzivi plenjenja volkov. To je cilj drugega projekta LIFE WolfAlps (2019-2024), ki vključuje štiri alpske države (Italijo, Francijo, Avstrijo in Slovenijo) in je usklajen za celoten alpski prostor¹³.

3. Katere so najpomembnejše izkušnje ("spoznanja"), ki ste jih pridobili? Kaj se lahko druge države | regije naučijo od vas?

Očitno je skoraj povsod v alpskem prostoru potrebno nadaljnje izvajanje in nenehno izboljševanje ukrepov za zaščito črede. **Ni mogoče dovolj poudariti, da je treba ukrepe za zaščito črede izvajati PRED začetkom napadov volkov.** V resnici pa izvajanje običajno sledi napadom, kar povzroči veliko gorja, nepotrebne izgube živine. Oblasti, ki se morajo odzivati, namesto da bi ukrepale, pa se morajo soočiti z močnimi čustvi in obtožbami. **Zlasti na območjih, kjer je znano, da se bo volk kmalu pojavil v večjem številu, kot so avstrijske**

¹¹ www.lifewolfalps.eu/en/articolo-1/

¹² <https://lifestockprotect.info/en/south-tyrol-has-found-its-first-livestock-protection-competence-center/>

¹³ www.lifewolfalps.eu/sl/projektno-obmocje/

in bavarske Alpe¹⁴, je zelo priporočljivo uveljaviti ukrepe za zaščito črede, vlagati v krepitev zmogljivosti in se učiti iz izkušenj sosednjih držav. Ponovno lahko omenimo projekt LIFEStock Protect, ki je namenjen tem regijam in Južni Tirolski. Poleg tega je treba omeniti prizadevanja, ki so bila izvedena v okviru projekta LIFE Euro Large Carnivores Project. Projekt se konča leta 2021, v okviru njega pa so bili oblikovani tudi konkretni ukrepi, ki jih je treba sprejeti v številnih regijah in državah po vsej Evropi.¹⁵

Ker je volk zelo prilagodljiv in se - kot se je pokazalo v Franciji -¹⁶ navadi na zaščitne ukrepe, je treba te ukrepe redno prilagajati in razvijati. **Digitalizacija in tehnologije spremljanja, kot so droni, ponujajo pastirjem in rejcem različne olajševalne pristope. Potrebna je izmenjava informacij o novih možnostih in pristopih ter financiranje takšnih ukrepov.** Poleg tega je treba »tradicionalne« ukrepe za zaščito črede, kot so mreže in psi čuvaji, nenehno prilagajati in poglobljati znanje za njihovo pravilno izvajanje. Zato je nacionalnim in regionalnim upravam (kmetijskim oddelkom, gozdarskim oddelkom, oddelkom za okolje itd.) zelo priporočljivo, da si redno izmenjujejo izkušnje z upravami in izvajalci iz drugih regij in/ali držav ter tako izmenjujejo izkušnje in združujejo sredstva. To velja tudi za preprečevanje ekstremističnih stališč: dejansko znanje, pridobljeno s takšnimi izmenjavami, pomaga pri preprečevanju takšnih stališč.

4. Kje so »vrzeli« v tem procesu učenja in pridobivanja izkušenj? Kje je bilo doslej namenjene premalo pozornosti?

Interdisciplinarna izmenjava med različnimi zainteresiranimi stranmi v regijah in celo državah ter med njimi je pomemben ukrep za soočanje z izzivom pomanjkanja znanja in predsodkov, ko gre za realnost plenjenja in izziv, kako se z njim spopasti. **Ključnega pomena je upoštevati, da pri tem obstajajo globoko zakoreninjeni konflikti med ljudmi z različnimi vrednotami in interesi, kar ima ključno vlogo pri obravnavi vprašanj, ki so povezana z volkovi.** Številni konflikti v zvezi z upravljanjem prostoživečih živali in naravnih virov so socialni konflikti med ljudmi in interesnimi skupinami ter temeljno nezaupanje. Volk tu služi kot dober približek za takšne konflikte (glej poročilo KORA, str. 34-36 in 52-56). »Kljub raznolikosti konfliktov, povezanih z velikimi zvermi, in raznolikosti pristopov, ki obstajajo za zmanjševanje teh konfliktov, obstaja ena skupna značilnost, ki se zdi osrednja za uspešen pristop. In to je potreba po usmerjenem, od konteksta odvisnem in smiselnem sodelovanju z različnimi zainteresiranimi stranmi.« (Linell 2013, citirano v poročilu KORA, str. 52). Obstaja veliko različnih metod vključevanja zainteresiranih strani (delovne skupine, kontaktni forumi, praktična podpora, skupno spremljanje ali skupni razvoj akcijskih načrtov ali celo procesi soodločanja). Na koncu metoda ni tako pomembna kot sam proces in odnos, s katerim se k njemu pristopi: **sodelovanje mora temeljiti na načelih, ki spodbujajo opolnomočenje, enakost, zaupanje in učenje** (glej prav tam, str. 53).

Pri komuniciranju s širšo javnostjo so potrebne regionalne uprave, ki so pripravljene zagotavljati informacije na pregleden in pravočasen način. Ta pristop preprečuje širjenje govoric in povečuje verodostojnost oblasti. Lovski čuvaji so bistvenega pomena za obveščanje o volkovih. Kot neposredni sogovorniki prebivalcev in občin imajo zelo pomembno vlogo

¹⁴ Glej Rauer, G. (2019).

¹⁵ www.eurolargecarnivores.eu

¹⁶ Glej str. 18-23 v celotni različici končnega poročila: www.cipra.org/znanje-volk

posrednika med prebivalci in (zvezno) državo. So tudi nekakšne »antene«, ki zaznavajo skrbi prebivalstva (glej prav tam, str. 57; glej tudi vprašanje št. 6 spodaj).

»Manjkajočega aktivnega spremljanja« ni mogoče zaobiti, kadar je potrebno strokovno upravljanje volkov. **Vzpostaviti je treba strukture za strokovno spremljanje, v katerih se spremljajo razširjenost, raba prostora in vedenje volkov ter sproti beležijo odstrel in izgube** (glej Sürth, Miller et al. 2018, str. 91). V dejavnosti spremljanja je lahko ključno vključiti tudi lokalne prebivalce (pastirje, lovce, lovske čuvaje itd.), da se poveča zaupanje v dejavnosti in zbrane podatke v lokalni javnosti. Pogosto obstaja globoko zakoreninjeno nezaupanje v podatke, ki jih posredujejo organi, če lokalno prebivalstvo sploh ni bilo vključeno.

Glede psihosocialnih posledic napadov volkov na pastirje in rejce so potrebne takojšnje intervencijske enote. Trenutno se takšne enote za preprečevanje napadov na volkove izvajajo v okviru projekta EU LIFEWolfeAlps.¹⁷ Vendar pa takšne intervencijske enote ne bi smele nuditi le podpore pri preprečevanju napadov, temveč bi morale biti usposobljene tudi za nudenje takojšnje podpore, ko pride do napada. Pogosto je zelo pretresljiva in moteča izkušnja, ko ugotovimo, da je naša živina žrtev napada. Pogovor o izkušnji z ustrezno usposobljeno osebo lahko v tem primeru zelo pomaga.

5. Katerim napakam bi se lahko izognili?

V zvezi z zgodnjim izvajanjem preventivnih ukrepov glej »Sklepi in priporočila« pri vprašanju 3 zgoraj. **Zlasti ko gre za pse za zaščito, je potrebna zgodnja, proaktivna ocena pravnega, izobraževalnega, finančnega in praktičnega položaja.** Zaščitni psi se rodijo v »svoji« čredi in v njej živijo vse leto. Delujejo večinoma samostojno, ne da bi jim lastniki neposredno ukazovali, in se sumničavo odzivajo na vse, kar je zanje novo in tuje. Ravnanje z zaščitnimi psi v regijah, ki dolgo niso imele stika z velikimi zvermi, sproži proces učenja in je zapleteno vprašanje. **Za (ponovno) vključitev reje takšnih psov v vsakdanje življenje pastirjev in rejcev je potrebno vzajemno spoštovanje med rejci živine in nekmetijskimi akterji** (glej Mettler, 2019, str. 233-237). Poleg tega morajo oblasti zagotoviti usposabljanje in finančna sredstva, da se vzpostavi delujoč sistem vzreje, pridobivanja, usposabljanja in razdeljevanja psov. V zadnjih desetletjih je bilo v državah, kot sta Švica in Francija, zbranih veliko izkušenj. **Regijam, kjer je reja zaščitnih psov še vedno nov pojav, je zelo priporočljivo, da vzpostavijo tesne vezi ter vzdržujejo dobre odnose in izmenjave z ustreznimi akterji v zadevnih regijah teh držav.**

Kar zadeva politično udeležbo, je predpogoj za konstruktivno obravnavo in na dejstvih temelječ pristop k prilagajanju volja, da se to uresniči. Politični organi se morajo distancirati od čustvenih razprav in izvajati pogosto že razpoložljive načrte upravljanja. Poleg tega bi bila med politiki zelo pomembna izmenjava znanja s kolegi iz sosednjih držav, da bi se učili iz primerov najboljše prakse, saj je koadaptacija z volkovi izziv, ki zadeva vse alpske države.

¹⁷ www.lifewolfealps.eu/en/al-via-la-prima-stagione-delle-squadre-di-supporto-alla-prevenzione-delle-predazioni-in-alpeggio/

6. Kako bi lahko in kako bi moral izgledati ploden prenos znanja med ljudmi na to temo? Katere primere najboljše prakse poznate?

Obstajajo različni načini komuniciranja, od neposrednega do posrednega komuniciranja, ki imajo različen doseg v javnosti. Vsi ti načini imajo različne učinke in se pogosto uporabljajo na tak ali drugačen način, vprašanje pa je: »Kaj je mogoče izboljšati?« V švicarskem poročilu KORA iz leta 2020 je na to vprašanje odgovorjeno takole (str. 57-60):

- **hitro in proaktivno komuniciranje**, npr. v primeru poškodb ali ubojev s čim manjšo zamudo, ter s tem obvladovanje negotovosti in razlikovanje med dejstvi in domnevami.
- **Redna komunikacija**: Tudi če je populacija volkov na določenem območju ustaljena, je redno obveščanje o stanju volkov ključnega pomena, saj javnost izgubi zaupanje takoj, ko informacije pridejo v javnost po drugih kanalih.
- **Vključite občine**: Ko se v občini zgodi dogodek, povezan z volkovi, se lokalne oblasti soočijo z vprašanji prebivalcev in medijev, zato jih je treba vključiti v širše komunikacijske strategije oblasti.
- **Posredovana sporočila**: Do zdaj so imele »novice o volkovi« predvsem negativno konotacijo. V komunikaciji o volku manjkajo informacije o »normalnih« izkušnjah s to vrsto. Aktivneje bi bilo treba posredovati konstruktivna sporočila in primere o sobivanju volkov in ljudi ter sobivanju ljudi, ki imajo različne »podobe o volku«.

Zgoraj navedeni prenos znanja je namenjen predvsem komuniciranju organov z javnostjo. Poleg tega so zelo koristne tudi druge in bolj neposredne oblike prenosa znanja, ki se že uporabljajo v različnih kontekstih. Takšne oblike prenosa znanja, kot so medsebojne izmenjave, ekskurzije, redne okrogle mize in platforme zainteresiranih strani, konference in forumi, so pomembna sredstva za ustvarjanje razumevanja in znanja. V zvezi z njimi si je treba intenzivneje prizadevati za čezmejni pristop. Izmenjava in dialog med ljudmi sta najučinkovitejši sredstva za ustvarjanje razumevanja in prenos znanja, in ker volkovi niso odvisni od nacionalnih ali regionalnih meja, tudi ljudje ne bi smeli biti.

7. Katere so »ključne točke«, na katerih je treba zdaj delati? Na kaj moramo biti zdaj še posebej pozorni?

Za intervjuvance so ključne številne različne teme: Omenjajo se več in boljša komunikacija, več sredstev za preventivne ukrepe v primerjavi z odškodninami, več znanstvenega znanja in učinkovitejše »izobraževanje« za volkove. Na tem mestu lahko dokončno ugotovimo, da bi bilo treba pomembno temeljno vprašanje obravnavati bolj intenzivno in pregledno:

Strukturne spremembe močno vplivajo na majhno strukturirano gorsko kmetijstvo, ki ga pogosto povezujemo z Alpami. Vse manj ljudi v Evropi se preživlja s kmetijstvom, kaj šele, da bi bilo kmetijstvo edini vir dohodka. V večini evropskih (in s tem tudi alpskih) držav so kmetje v manjšini, saj večina prebivalcev v Alpah živi v mestih in naseljih. Poleg tega javne razprave o rabi zemljišč, dobrem počutju živali in uporabi pesticidov povzročajo polarizacijo v družbi. Hkrati se krepi romantičen odnos do narave in divjine, ki ga pogosto zaznamujejo velike mesojede živali. **Ta ločnica - zelo grobo rečeno - ločuje mestno in podeželsko prebivalstvo. Ali pa ločuje ljudi, ki živijo v kmetijstvu in od kmetijstva, in ljudi, ki jim je realnost (gorskega) kmetovanja in/ali pastirstva na visokogorskih pašnikih popolnoma tuja.** Tu so potrebne pametne komunikacijske strategije oblasti, da se znanje o realnosti gorskega kmetijstva prenese na mestne ali primestne prebivalce. Tudi turizem bi lahko imel pri tem pomembno vlogo, saj so podeželska, »nedotaknjena« gorska območja priljubljena

turistične destinacije. Nujno je potrebno podrobnejše obveščanje o pomenu in splošnih koristih, pa tudi o izzivih gorskega kmetijstva v Alpah. Vpliv vrnitve volkov je le eden od dejavnikov, ki jih je treba oceniti. Še pomembneje pa je, da so splošni odnosi med mesti in podeželjem v zvezi s kmetijstvom, ekologijo in družbeno-kulturnimi vprašanji del izobraževalnih programov v šolah. Zlasti delovne razmere pastirjev, njihov družbeni položaj ter naraščajoče odgovornosti in poklicne zahteve zaradi ukrepov za zaščito črede morajo upoštevati organi v kmetijstvu in turizmu (glej »Rezultati raziskovalnega področja 2« v celotni različici končnega poročila).

8. O katerih temah v zvezi s prilagajanjem ljudi in volkov bi želeli pridobiti povratne informacije in/ali poglobljeno znanje?

Tudi tu je omenjena želja po »boljši« komunikaciji v različnih kontekstih. Zlahka je mogoče ugotoviti, da komunikacijska prizadevanja manjkajo ali da ne vodijo k rešitvam ali vsaj na konstruktivno pot glede odnosov med ljudmi in volkovi. **V projektu, ki bo sledil tej pripravljalni raziskavi in ga bodo izvedle CIPRA International, CIPRA Nemčija, CIPRA Francija in CIPRA Italija, bo med drugim v ospredju prav ta tema (več glej spodaj v splošnih sklepih).**

Glede zaščitnih psov priporočamo - zlasti za države in regije, kjer so zaščitni psi precej nov pojav -, da **takoj vzpostavijo delujoč sistem vzreje, pridobivanja, šolanja in distribucije takšnih psov**; pravno in praktično povedano. To je zapleteno in zahtevno vprašanje, zlasti v regijah, kjer imajo alpski pašniki pomembno vlogo v turizmu, in si zasluži posebno pozornost. Hkrati pa zdravi in dobro vzgojeni ter usposobljeni zaščitni psi zagotavljajo najučinkovitejšo zaščito pred plenilci. **Ker se lahko z izmenjavo strokovnega znanja in izkušenj izognemo številnim napakam, so mednarodne izmenjave, zlasti v zvezi z vprašanjem zaščitnih psov, zelo priporočljive. Regionalne in nacionalne uprave, rejci, pastirji, lovski čuvaji, lovci in tudi zaposleni v turizmu (vodniki, zaposleni v marketingu in komunikacijah, menedžerji itd.) se lahko izognejo velikim težavam, če so ustrezno obveščeni, saj se obnašanje zaščitnih psov glede šolanja, vodenja in načina delovanja precej razlikuje od obnašanja drugih delovnih psov.** Zlasti v regijah, kjer velike zveri že dolgo niso prisotne, ravnanje z zaščitnimi psi sproži proces učenja in lahko zlahka privede do konfliktov med turizmom, kmetijstvom in lovom (glej Salvatori et al. po Mettler 2019, str. 237).

Očitno je v Franciji veliko zanimanja za dogajanja v zvezi s prilagajanjem ljudi in volkov. Ker največ volčjih tropov v alpskem prostoru živi v Franciji, je to zelo razumljivo, saj je bilo tam vloženega veliko truda v strategije koadaptacije, pridobljenega pa je bilo tudi veliko znanja in izkušenj. Hkrati pa je tudi v Franciji treba pridobiti več znanja, zlasti na zgoraj omenjeno temo zaščitnih psov (glej poglavje 4.1.1.5 »Francija«, str. 18-23 v celotni različici končnega poročila). **Zato je ponovno zelo priporočljiva mednarodna izmenjava med upravami in praktiki (pastirji, rejci), da bi se izognili ponovnim istim napakam v različnih državah in prilagodili delujoče modele zaščite čred, komunikacije, upravljanja pašnikov in upravljanja velikih zveri drugim nacionalnim in/ali regionalnim razmeram.**

MOŽNOSTI IN IZZIVI ZA ČEZMEJNO ORGANIZACIJO SHEPHERD

Celotno poročilo si oglejte tukaj: www.cipra.org/znanje-volk

V Franciji, Avstriji, na Južnem Tirolskem in v Švici so anketirani pastirji izrazili jasno potrebo po močnejši organizaciji. V Avstriji in na Južnem Tirolskem - pa tudi v Franciji, kjer že obstajajo različna združenja pastirjev - je opaziti ustanavljanje novih, lokalnih združenj. Vendar pa imajo vprašani pastirji zadržke glede čezmejne pastirske organizacije, ki naj bi spodbujala več kot le kulturno izmenjavo med pastirji. Hkrati pa naša raziskava kaže, da ima takšna organizacija velik potencial. Pastirji iz Francije, Avstrije, Južne Tirolske in Švice se soočajo z zelo podobnimi težavami. Čezmejna organizacija pastirjev bi lahko pomagala pri ozaveščanju o poklicu v različnih državah, se zavzemala za čezmejno poklicno usposabljanje, spodbujala izmenjavo in povezovanje med pastirji. Poleg tega bi lahko delovala kot usklajeno in strokovno zastopanje interesov pastirjev ter bila neodvisna kontaktna točka za vprašanja o pravicah in dolžnostih pastirjev. Kljub težkim začetnim razmeram priporočamo, da se ustanovitve čezmejne organizacije pastirjev lotimo v korist ovc, koz, goveda in krav ter seveda tudi v korist tistih, ki jih pasejo. Prvi korak v tej smeri je razjasnitev naslednjih vprašanj:

- 1) Kako je mogoče delovati kot čezmejna pastirska organizacija v različnih regijah na lokalni in kompetenten način ter hkrati zagovarjati interese pastirjev na nadnacionalni ravni?**
- 2) Katere strukturne zahteve mora izpolnjevati takšna organizacija, da lahko dosledno sledi svojim ciljem?**
- 3) Ali bi se morala čezmejna pastirska organizacija omejiti na tehnična vprašanja in se zavestno vzdržati zavzemanja političnih stališč?**
- 4) Ali je mogoče financirati več delovnih mest za organizacijo, da se zagotovi stalna podpora?**

IV.SPLOŠNE UGOTOVITVE

Če izhajamo iz spoznanja, da je status varstva volka v alpskih državah zaradi mednarodnih pogodb in direktiv samoumeven in da v bližnji prihodnosti ne smemo pričakovati sprememb, je treba na podlagi več kot 30 intervjujev, opravljenih za to poročilo, bolje, pametneje in hitreje obravnavati naslednja vprašanja:

- Komunikacija s širšo javnostjo: javni organi bi morali prevzeti komunikacijo o vprašanjih prilagajanja ljudi in volkov v svoje roke (in je ne prepustiti drugim organizacijam in institucijam), imeti strokoven pristop in ohraniti ustrezno distanco do populističnih in čustvenih odnosov. Potrebna je na dejstvih temelječa, umirjena, dobro obveščena in pregledna komunikacija, da bi gradili zaupanje, širili dejansko znanje in preprečevali instrumentalizacijo vprašanja.

- Del te komunikacije mora biti izobraževanje o resničnosti plenilstva, pašništva in gorskega kmetijstva na splošno (seveda se ta področja prepletajo). Širša javnost ne pozna zlasti dodatnih naporov, ki jih prinašajo zaščitni ukrepi (delovna obremenitev, finančni napor, nove prakse, kot sta vodenje in upravljanje zaščitnih psov). Pri tem je potrebna tudi aktivna udeležba turističnega/rekreacijskega sektorja.
- Poklic pastirja je po vrnitvi velikih zveri pomembnejši kot kdaj koli prej. V alpskih regijah je potrebna profesionalizacija na področju izobraževanja, usposabljanja in povezovanja/lobiranja, tudi zato, da se povečata družbeni ugled in finančno nagrajevanje poklica kot takega.
- Dejavnosti spremljanja populacij volkov v alpskih regijah so zelo raznolike. Nadregionalne ali nadnacionalne dejavnosti spremljanja so še vedno izjema, zato bi jih bilo treba uskladiti in bistveno razširiti. Hkrati bi bilo treba v dejavnosti spremljanja vključiti lokalno prebivalstvo (lovce, pastirje, kmete itd.), da bi preprečili nezaupanje.
- Zaščita črede je ključ do sooblikovanja in delujočega odnosa med ljudmi in volkovi v alpskem prostoru. Izvajanje ukrepov za zaščito črede - zlasti uporaba zaščitnih psov - je zapleten in nenehno trajajoč učni proces za vse vpletene deležnike (upravo, kmete, pastirje, politike, turiste, lovce, lovske čuvaje itd.), zato se ga je treba lotiti čim prej in čim bolj resno. V večini držav je treba izboljšati prenos znanja, finančno podporo, usposabljanje, izobraževanje in znanstveno podporo.

Za smotno uporabo virov za zgoraj omenjene ukrepe in pospešitev procesa sooblikovanja je povsod zelo priporočljiv čezmejni pristop, kar pomeni čezmejno izmenjavo znanja. Meje so v tem primeru regionalne in državne meje, pa tudi disciplinarne meje med npr. znanostjo, kmetijstvom in politiko. Procesi koadaptacije v alpskem prostoru so zelo heterogeni, kar je bilo omenjeno že na prvih straneh tega poročila in se je zdaj še dodatno potrdilo. Zato je izmenjava znanja, pa naj gre za medsebojno izmenjavo, konference, delavnice o komunikaciji o konfliktnih ali o postavljanju električnih ograj itd., ključnega pomena za napredek pri strategiji prilagajanja na celotnem območju Alp, za varčevanje z viri in za pospešitev procesov učenja. Pomen takšne izmenjave je bil poudarjen v vseh opravljenih intervjujih in vsi intervjuvanci so pokazali živo zanimanje za učenje od tujih kolegov. Z gotovostjo lahko trdimo, da dobro pripravljen čezmejni prenos znanja prihrani čas in denar. Eden od redkih predpogojev je pripravljenost za učenje.

Poleg tega se ob velikem upoštevanju heterogenosti alpskega prostora in različnih strategij, prilagojenih za spopadanje z izzivom sočasnega prilagajanja, v vseh državah kažejo enake temeljne strukturne spremembe: hitre spremembe v samem kmetijstvu, zmanjševanje števila posameznih gorskih kmetij in ljudi, ki se ukvarjajo s kmetijstvom (za polni delovni čas), ter posledično vse večja oddaljenost vedno večjega števila ljudi od dejanskega kmetijskega okolja. Vrnitev volka te spremembe in iz njih izhajajoče konflikte še poslabša in jih pravzaprav pomaga izpostaviti, kot je bilo omenjeno v vseh intervjujih. Kmetijsko-pastirski sistem ni preveč konkurenčen na agresivnem, v rast usmerjenem svetovnem trgu, zato ga mistifikacija in izkoriščanje drugih panog, kot je turizem, pohabljata in poenostavljata. Zato nujno potrebujemo iskrene razprave o temeljnih vprašanjih, ki zadevajo vse alpske države. Volk nam dejansko pomaga, da se osredotočimo na ta vprašanja in razvijemo vizije za prihodnost gorskega kmetijstva in pašništva.